

LES CONSTITUCIONS DELS MENESTRALS DE TORREDEMBARRA (1777)

Gemma Magriñà Porta

Els gremis o les corporacions menestrals eren unes institucions de defensa professional amb un objectiu primordial: preservar una economia moral que assegurés la feina dels afiliats i evités la misèria de les classes treballadores.

Aquestes corporacions es regien per uns estatuts que imposaven una disciplina social, fixaven els salaris i la duració del treball, reglamentaven la professió, controlaven la matèria primera, perseguien la competència i donaven avantatges socials als seus membres. Les ordenances pretenien assegurar un model social basat en el treball, els bons costums i la perfecció tècnica.

A Altafulla, els gremis apareixen a la fi del segle XVIII; anteriorment reben el nom de confraries. Les confraries setcentistes altafullenques eren les de Sant Isidre –pagesos–, Santa Magdalena –sastres i teixidors–, Sant Antoni –pescadors i mariners– i Sant Sebastià (Rovira 1981, 66).

Tot i que no hem trobat els estatuts que regien la vida dels menestrals d'Altafulla, sí que disposem de les constitucions dels menestrals de Torredembarra, escripturades el dia 10 d'agost de 1777⁽¹⁾.

Pensem que les constitucions de Torredembarra ultrapassen una aplicació estrictament local, ja que es poden fer extensibles a d'altres poblacions de la rodalia, per tal i com els drets i deures dels agremiats eren similars arreu; per tant ens hem decidit a estudiar-les.

Així, doncs, en el present article comentarem aquests estatuts i, alhora, intentarem establir connexions i comparances amb el món artesanal altafullenc setcentista.

1. A.H.T. Man.-Not., 4.411, f. 121v.

A fi de poder abastar la totalitat de les constitucions i realitzar una anàlisi més exhaustiva, l'hem dividit en sis apartats: les celebracions gremials, la Junta de Govern, el comerç, l'organització del gremi, la família, i els ingressos i les despeses. Finalment, hem estudiat els avantatges i els inconvenients dels gremis.

CELEBRACIONS GREMIALS

Entenem com a celebracions gremials tant les festes que es realitzaven la diada del sant patró, com els actes funeraris per la mort d'algun membre del gremi o de la seva muller.

D'entrada, tots els mestres havien d'assistir a les festes que es feien amb motiu de la diada del patró.

Les processons eren un element significatiu, i, fins i tot, podien originar discussions entre els assistents dels diferents gremis per qüestions tan senzilles com la col·locació de la bandera. En aquest sentit recordarem com les confraries altafullenques de Sant Antoni i Sant Isidre estaven enfrontades per la preferència o el lloc que havien d'ocupar les seves banderes. Totes dues confraries reclamaven la posició de primacia, originant així un conflicte que dividia la població entre els partidaris de la confraria de Sant Isidre —els pagesos— i els partidaris de la confraria de Sant Antoni —la gent de mar—. Les discussions foren tan greus que l'arquebisbe Josep Llinàs va haver de decretar que els confreres d'ambdues confraries es reunissin per aclarir el malentès. La solució que s'adoptà fou que un any anés darrera de la processó la bandera de Sant Isidre i davant la de Sant Antoni, i que l'any següent es fes al contrari; a excepció de la processó del dia de Sant Isidre en la qual la bandera de la confraria dels pagesos aniria al darrera i la dels mariners al davant (Rovira 1981, 66).

Pel que fa als actes funeraris els menestrals es caracteritzen per un fort sentiment religiós que solien manifestar en públic (amb la seva presència a la casa del difunt, anant a l'enterrament, acompanyant el dol i donant el condol a la família) o en privat, com queda demostrat en els testaments, amb la quantitat de diners destinats a la celebració de misses per l'ànima del difunt.

ORGANITZACIÓ DIRIGENT

La màxima autoritat del gremi era el consell general, format per tots els mestres examinats. El consell tenia unes funcions exclusives: designava els dirigents, aprovava els impostos, concedia les mestries, i els prohoms no podien actuar sense la seva conformitat.

Encara que els mestres eren el grup de més responsabilitat i de poder dins del gremi, també estaven subjectes a una sèrie d'obligacions (esmentades en els

punts 6 i 7) que havien de ser respectades per a garantir un bon funcionament de la institució: el retard de més de mitja hora en una reunió es penalitzava amb 3 sous i 9 diners, i tots els mestres que estaven implicats en tasques del municipi no podien participar en cap treball del gremi, a fi d'evitar que en un moment de necessitat no hi poguessin acudir.

Els prohoms eren els menestrals que havien estat elevats pels seus mateixos col·legues a la suprema posició corporativa. El nombre dels prohoms variava segons el gremi, l'època i el nombre d'agremiats. Gaudien del tractament d'honorable i d'algunes exempcions, per bé, com ja hem vist, estaven sotmesos a les decisions dels mestres.

Tenien una sèrie de deures (establerts en els punts 2, 3 i 5 de la constitució): no podien contradir el mestre en el moment que se'ls instava per formar part de la junta, havien de presentar comptes als nous prohoms davant de la justícia quan deixaven la seva feina i estaven sotmesos a un fort control pel que fa als ingressos i les despeses.

Per acabar, els càrrecs directius i representatius eren secundats per uns funcionaris de caire més especialitzat, coneguts corporativament com a "oficials" o "empleats".

El consell es reunia molt poc i si alguna vegada ho feia era per tractar algun tema relacionat amb un individu present; la persona afectada podia abandonar la junta per tal d'evitar disputes.

EL COMERÇ

El nucli essencial de venda era la botiga, lloc on, a més, es desenvolupava la feina manual i la vida familiar, ja que era a l'ensems un espai dedicat a l'habitatge, a la producció i a la comercialització. Casa, botiga i taller formaven una unitat difícil de trencar que proporcionava el suport econòmic a la família del mestre.

La majoria de les ordenances mantenen el dret exclusiu de fabricar i vendre els productes peculiars de l'ofici; sota multa de 7 sous si no es complien (punt 10). Sols en els dies de fira es permetia que aquesta prohibició quedés sense efecte, previ pagament de 4 sous anuals al gremi (punt 10). Tots els agremiats demanaven la conservació del privilegi exclusiu, en el qual es fonamentava el sistema gremial. La privativa anava unida a l'obligació, per part dels que es dedicaven a un ofici, d'ingressar en el gremi corresponent pagant 5 lliures i de contribuir a les seves despeses (punt 16) (DD.AA 1974, 146). Totes aquestes mesures es poden entendre com a campanyes d'inspecció i penyora, dutes a terme contra les persones que no estaven autoritzades a comercialitzar el productes propis de cada gremi.

Malgrat que les disposicions de les ordenances asseguressin un repartiment igualitari entre tots els agremiats, els menestrals, a causa de la manca de capital, es veien obligats a adquirir dels comerciants les primeres matèries.

L'ORGANITZACIÓ DEL GREMI

En l'article *Els teixidors d'Altafulla durant el segle XVIII* vàrem fer una breu referència a l'organització gremial, basada en aprenents, oficials i mestres (Margiñà 1996, 73-84). Ara, amb la lectura de les constitucions, podem ampliar una mica més les obligacions de cadascun d'ells.

El mestre es distingia de la resta dels habitants del poble per la seva habilitat tècnica en la transformació de les matèries primeres i, gràcies als diners obtinguts en la comercialització, podien viure ell i la seva família, de la qual era el màxim responsable.

Els costums i els reglaments van ajudar a regularitzar la seva situació preeminent dins de la família i del taller.

L'accés al gremi començava amb l'aprenentatge. Els aprenents no tenien sou; menjaven i dormien a casa del mestre i, en cas d'abandonar-lo, li havien de pagar una quantitat en concepte d'indemnització. El mestre tenia l'obligació d'ensenyar l'ofici, donar menjar a l'aprenent i proporcionar-li vestit durant el període fixat en els contractes d'aprenentatge; també havia d'anunciar als prohoms la presència de fadrins, vuit dies després d'haver començat a treballar a casa seva, i dels aprenents dos mesos després d'haver-se incorporat al taller, si no en donava part als prohoms era multat amb 7 sous i 6 diners (punts 13 i 14).

Al mestre se li exigia honradesa i capacitat d'estalvi, ja que una part dels seus diners havien de ser entregats al gremi per tal de poder fer front a les despeses de la institució. En el cas del gremi d'artesans de Torredembarra (punt 12), els mestres i les vídues havien de pagar 3 sous i 9 diners anuals, amb una multa de 7 sous i 6 diners per incompliment de la normativa. L'altra part dels seus estalvis li servien per establir-se. Venia ell mateix els seus productes sense necessitat de comerciants o intermediaris.

Si un mestre estava malalt podia rebre, a càrrec del gremi, 4 sous durant els primers 15 dies després d'haver-lo visitat el metge (punt 9); en cas de mort, la seva vídua podia fer-se càrrec de la botiga o del taller fins que els seus fills tinguessin l'edat requerida per poder-la regir i governar (punt 11). Els fills de mestre gaudien de condicions especials (pagaven quantitats més reduïdes en comparació dels altres) per accedir a la condició de mestre.

Era un fet habitual la successió d'ofici de pares a fills i els matrimonis entre dues persones pertanyents al mateix gremi, d'aquesta manera es garantia el patrimoni familiar i la seva ampliació, però sempre es podia donar el cas que un fill desitgés casar-se amb algú que no fos de la mateixa corporació; llavors havia de pagar 10 sous d'entrada al gremi.

En aquesta constitució l'única ordenança que fa referència a l'activitat productiva del mestre és aquella que dóna la possibilitat a tots els teixidors que no trobin cap mestre de corders que vulgui adobar o pentinar el cànem per fabricar els draps –que més endavant hauran de vendre–, de posseir un pentinador a casa seva sempre que paguin 7 sous i 6 diners (punt 15).

LA FAMÍLIA

El factor familiar és un dels més importants en la vida dels artesans i, en definitiva, de tots els sectors socioeconòmics de l'Altafulla setcentista. Dins el nucli familiar es procurava que l'hereu seguís les mateixes petjades que el pare, que les noies ajudessin la mare en les feines de la llar i es fomentaven els matrimonis dels fills i filles amb membres de la mateixa corporació gremial, amb el pretext d'augmentar el patrimoni familiar i conservar el poder social i econòmic. Si algun fill de mestre no es casava amb un membre de la mateixa corporació gremial havia de pagar 10 sous d'entrada per a pertànyer al gremi de la seva parella (punt 17).

Seguint la mateixa política matrimonial, també es penalitzaven, amb 10 lliures d'entrada, els forasters que exercien el seu ofici a la vila i no estaven casats amb fill/a de mestre de gremi (punt 18).

Amb aquestes mesures es pretenia exercir un poder absolut per part de tots els integrants del gremi des del punt de vista de les seves activitats artesanals, econòmiques, socials i, fins i tot, matrimonials.

La dona, malgrat que ocupava un lloc secundari dins el nucli familiar, també podia ajudar el seu marit a la botiga o taller i, en cas que aquest morís, podia mantenir la botiga fins que els fills se'n fessin càrrec, llavors era rellevada dels seus deures. D'aquesta manera el gremi no reconeixia la dona com a treballadora, sinó com a regent.

Aquestes vídues estaven subjectes a les mateixes obligacions que tots els altres mestres. La seva condició de viduitat no les eximia de pagar els tributs i les quotes corresponents establerts pel gremi.

Observem, doncs, que una dona, per a mantenir oberta la botiga del seu marit havia de complir dues condicions bàsiques: tenir descendència viva de l'espòs i pagar les taxes del gremi. Si li mancava algun d'aquests requisits queia en l'absoluta misèria (Vicente 1990, 38).

INGRESSOS I DESPESES

Les Constitucions dels menestrals de Torredembarra ens deixen entreveure quatre maneres diferents de recaptar diners per a les despeses de la seva corporació gremial.

1. Quotes anuals dels associats. Els mestres o les seves vídues havien de pagar anualment 3 sous i 9 diners.

2. Les quotes d'admissió com a confrare eren una manera de fer pagar els corresponents drets d'entrada; una vegada satisfets, el nou confrare adquiria els mateixos drets i les prerrogatives que la resta dels confreres. La quota establerta era de 10 lliures, però els fills de mestres gaudien de certs privilegis i estaven exempts de pagar l'esmentada quota.

3. Cobrament de censos i censals. Els anys que la confraria disposava d'un superàvit considerable, deixava diners a aquells confreres més necessitats, en concepte de censal mort, és a dir, que els receptors dels diners es comprometien a retornar-los pagant unes pensions anuals a la confraria.

4. Diners provinents de sancions i multes. La confraria tenia establertes una sèrie de multes per a aquells confreres que no respectaven les ordenances. En les Constitucions de Torredembarra hem pogut comprovar que cada vegada que s'especifica un deure o una obligació, a continuació hi figura una quantitat de diners que havien de pagar els agremiats en cas d'incompliment.

Un cop analitzats els d'ingressos de les corporacions gremials, veurem breument a què es destinaven aquests diners.

Les despeses es dividien en ordinàries i extraordinàries. Dins del grup de les despeses ordinàries s'incloïen la cera (era una de les despeses més importants de la confraria, ja que era emprada per al culte), els salaris, misses i aniversaris (se celebraven aniversaris per als mestres difunts que havien deixat alguns béns a la confraria), els enterraments (el gremi s'encarregava directament dels enterraments dels mestres difunts i dels familiars) i les festes (patronals i altres diades).

En el grup de les despeses extraordinàries situàrem la construcció i reparació dels edificis de la confraria i els plets més importants (Cortiella 1987, 29-42).

INCONVENIENTS I AVANTATGES DEL GREMI

El segle XVIII, el gremi hagué de coexistir amb altres formes de producció industrial que l'avantatjaven i, a més a més, en el camp social no pogué donar cabuda a les transformacions que s'anaven produint.

L'especialització provocà una fragmentació interna i el ritme de diversificació creixent constituí un altre element negatiu. La mentalitat mesocràtica dels gremis era poc favorable als canvis i a les innovacions; arreu d'Europa foren acusats de ser un obstacle al progrés.

Patiren una crisi d'inadaptació a causa d'una manca de capitals i d'una eficient xarxa comercial per a la compra de matèries primeres que els portà a una total dependència del capital comercial (Molas 1995, 286).

Arcaisme social en el tracte preferent atorgat als fills dels mestres, intent de limitar al màxim possible l'accés al gremi i al mestratge, unes lleis que ens mostren la poca capacitat d'evolució, una excessiva reglamentació i una perseverança en la tradició tècnica...; tot plegat, ens evidencia que la decadència dels gremis era òbvia i inevitable.

Els defensors de les corporacions artesanals han insistit sempre en el caire dignificador del treball que ofería el gremi i han contribuït a dibuixar un quadre massa idíl·lic, oblidant la difícil vida dels mestres i dels fadrins pobres.

Afirmen que el domini de la tècnica només es podia aconseguir mitjançant un llarg aprenentatge i sota l'experta i bona direcció dels més grans. Consideren que els gremis unien els individus al bé comú i els portaven a ser bons ciutadans i bons pares de família; que les mesures, els reglaments i les formalitats d'ingrés eren part d'una àmplia gamma de recursos de control social (Molas 1970, 189).

Entre els avantatges dels gremis assenyalen: la lleialtat, l'ordre, la tranquil·litat, l'honradesa, la tradició i la religió.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Constitucions fetas per los menestrals de la vila de la Torredembarra

1777, agost, 10. Torredembarra

A.H.T. Fons de Torredembarra. Man.-Not., 4.411

1. Primerament instituhim y ordenam, que lo primer diumenge vinent després de sant Christòfol i sant Roc, patrons del present gremi, se deuran fer las duas festas, com se acostumava antes, ab la obligació de axistir a ellas tots los mestres, en pena de tres sous y nou diners per quiscum y per cada vegada faltàrà, aplicadora dita pena en augment del gremi, menos a las completas. Y que en lo endemà de cada festa se deurà celebrar un aniversari per las ànimas dels difunts del gremi. Y concluhida la funció se deurà immediatament acudir al paratge ahont se determinarà per trauren los empleos seran menester per lo bon regiment del gremi. En cuios aniversaris y extracció de empleos també hi deuran assistir tots los mestres, a excepció dels que treballaran fora de la vila y terme. Y per cada particular del gremi seli fasse celebrar tres missas resadas a expensas del gremi.

2. Item, Instituhim y ordenam, que los prohoms que deuran entrar en son empleo tindran obligació de prestar jurament en mà y poder de la de la justícia, de aportarse bé y llealment en son empleo, manant observar totas las presents constitucions. No podent los prohoms gastar més de tres lliuras barcelonesas per gastos extrahordinaris y per las festas dels patrons, esto és, per sant Christòfol, quinse lliuras moneda barcelonesa y per sant Roch, el que importarà un offici solemne y completas a la vigília, tot ab orga. Y si los prohoms exediran en gastar més del que està ordenat, deuran estos pagar-ho de sos propis béns.

3. Item, Instituhim y ordenam, que sempre y quant los prohoms sien instats per algun mestre del present gremi peraque se junten los mestres per cosas convenients al gremi, no pugan los prohoms contradir, en manera alguna, mediant la assistència de la justícia; en pena de deu reals de ardits per cada vegada faran lo contrari, aplicadora dita pena per augment del gremi. Y en cas de verificarse, que los qui demanarà junta no tinga rahó del que farà proposar en ella, este tal deurà pagar de sos propis diners los gastos ocasionarà per tenir dita junta. Y si algun mestre perdrà lo degut respecte a algun empleat en lo present gremi per manarlo en algun assumpto del mateix gremi, deurà lo tal pagar set sous y sis diners de pena aplicadora, com està dit; esto se entén per cada vegada perdrà lo respecte.

4. Item, Instituhim y volem, que sempre y quant estigan los mestres en concell y esdevinga lo cas de haver de tractar de algun assumpto concernent a algun individu, que se encontràs en la mateixa junta, pugan los demás mestres, per medi de la justícia, manarlo retirar fora a fi de evitar disputes, ahont se estarà fins a tant que los prohoms lo demanen y comprendran sie convenient que entre en la junta.

5. Item, Instituhim y ordenam, que los prohoms, acabat lo any de son empleo, degan donar comptes als nous prohoms y clavari de tota la entrada y eixida després de un mes en presència de là justícia. Y fent al contrari, deurà incidir en la pena de una lliura barcelonesa, aplicadora com queda dalt dit. Y si passats los comptes quedarà algun benefici en favor del gremi, deurà entregarse al nou clavari, donant este son corresponent recibo.

6. Item, Instituhim y ordenam, que sempre y quant los mestres seran demanats o avisats per los prohoms del present gremi peraque acuden en junta o en altra part que se oferesca per a tractar de algun assumpto en benefici del gremi, o bé, per prendre alguna disposició concernent al mateix gremi, no pugan retardar més que mitja hora de la hora los hauran avisats; en pena de tres sous y nou diners per cada hù que faltarà no tenint motiu llegítim que lo escuse.

7. Item, Instituhim y ordenam, que qualsevol mestre que entrà empleat en officis o empleos de república, que personalment deu acistir a son encàrrech, este tal, no podrà concórrer en ningun empleo del present gremi, respecte de (no) exposarse a no ésser present a las funcions públicas.

8. Item, Instituhim y ordenam, que sempre y quant los mestres sien avisats per los prohoms del gremi a fi de assistir en algun enterro del difunt del present gremi o muller del mestre deuran, tots los mestres, comparèixer a la casa del difunt per acistir a son enterro. Y després de fets los funerals, acompanyar lo dol fins a la casa del difunt y donar lo pésame, com és costum. Y en lo cas de faltar qualsevol dels mestres, ja sie per portar lo cadàver a la iglésia y sepultura, com y en acistir en lo enterro, caurà cada un de ells en la pena de set sous y sis diners, aplicadora per augment del present gremi, a excepció dels que faran constar estan llegítament impeditos.

9. Item, Instituhim y ordenam, que quant hi haurà algun mestre del present gremi malalt y serà sacramentat, se li deurà donar diàriament, a costas del gremi, quatre sous fins quinse dies després que se haurà despedit lo mestre. Y en cas de no tenir fondo lo gremi, ho deuran pagar sos individuos mestres per parts iguals. Y si fos lo cas, que algun de estos no volgués contribuir en la part corresponent, deurà lo tal mestre, ser exclòs pera sempre de percibir dita acistència de quatre sous. Y en lo cas de haverhi algun mestre del present gremi malalt y los prohoms compendran necessària de acistència a las nits, pugan dits prohoms manar a dos mestres per torn per vetllarlo. Y si los mestres nomenats per dit efecte no poguessen desempeñar la vetlla podran los tals llogar altres hòmens pera cumplir per ells a expensas suas, acceptuant emperò, los mestres que tindran sexanta anys de edat no concorreran a dita obligació. Y si los que no tindran llegítim impediment no compliran, cauran en la pena de set sous y sis diners, aplicadora per augment del gremi.

10. Item, Instituhim y ordenam, que ninguna persona forastera puga portar ningun gènere de mercaderias tocant al offici dels mestres del present gremi pera vendre, a excepció dels dias de mercat y fira. Y que las tals personas que vendran en dits dias, tindran obligació de pagar per una sola vegada en

cada any, quatra sous per augment del gremi, y fent lo contrari, se li puga manar per los prohoms retirar y plegar la parada. Y si fos lo cas, que se encontràs, que algun vengués ocultament mercaderies per no pagar los quatre sous, deurà incidir en la pena de set sous y sis diners per cada vegada contravindrà. Y se priva absolutament, que ningun mestre del present gremi puga vendre ninguna mercaderia pertañent a la menestraleria que sie diferent de la de son offici. Cada mestre deurà vendre en sa casa la feyna y manobra que correspondrà a son offici; en pena de set sous y sis diners per cada vegada se encontrarà fer lo contrari, aplicadora, com està dit, en los antecedents capítols.

11. Item, Instituhim y manam, que quant esdevinga morir-se algun mestre del present gremi y la vídua tindrà algun fill mascle, podrà la vídua mantenir la botiga fins y a tant que lo tal fill tinga la edat competent per a regir, governar la tal botiga y que luego, se tinga de assentar y entrar al present gremi.

12. Item, Instituhim y ordenam, que per mantenir los gastos del present gremi y festas dels sants patrons, dega pagar cada mestre y las víduas tres sous y nou diners de annual. Si alguna de estas no voldrà contribuir en dit annual deurà, desde luego, tancar la botiga; no podent en manera alguna en treball en dita botiga, ni fora de ella; en pena de set sous y sis diners per cada vegada que contravindrà a esta disposició.

13. Item, Instituhim y ordenam, que sempre y quant algun mestre pendrà un fadrí o fadrins en sa casa pera treballar de las feinas de son offici; lo tal mestre deurà donarne part a los prohoms després de vuit dias, a fi de cobrar al fadrí, per cada any, set sous y sis diners. Y fent lo mestre lo contrari, caurà en la pena de set sous y sis diners per cada vegada que contravindrà en lo que està ordenat; essent lo mestre responsable de tots los annuals estarà divent lo tal fadrí. Y si este tal no treballàs de son offici més que vuit dias, no estarà obligat en pagar cosa alguna, emperò, retornant per a continuar son treball estarà obligat en satisfer dit annual de set sous y sis diners.

14. Item, Instituhim y ordenam, que qualsevol mestre del present gremi que pendrà un aprenent, fill de la vila, en sa botiga; deurà denunciarlo als prohoms després de dos mesos; en pena de set sous y sis diners per el gremi en cas de no cumplirho. És obligació del aprenent pagar de entrada vint reals de ardots (a excepció dels fills de mestres del present gremi que no deuran pagar entrada alguna), y si és foraster, quaranta reals, tenint estos un any de temps per a satisfer respectivas entradas.

15. Item, Instituhim y ordenam, que en lo cas que los mestres corders no volguessin adobar o pentinar cànem per lo abast dels texidors que fabrican drap per a vendre; que estos teixidors pugan tenir en sa casa un pentinador foraster, pagant set sous y sis diners cada any per lo augment del gremi; però no podran, los tals pentinadors forasters, pentinar per ningun altre individu de la present vila; en pena de deu reals de ardots per cada vegada contravindrà, aplicadora dita pena per lo gremi.

16. Item, Instituhim y ordenam, que tots los menestrals que tenen botiga oberta de son offici y voldran entrar en lo gremi, a fi de usar de son offici, deuran pagar de entrada sinch lliuras barcelonesas. Y en lo cas de no voler entrar en lo present gremi y usar de son offici, deurà pagar cada any quinze sous per augment del gremi.

17. Item, Instituhim y ordenam, que sempre y quant alguna filla de mestre contraurà matrimoni ab algun fadrí que no sie fill de mestre del present gremi, este tal , deurà pagar deu sous de entrada per lo gremi.

18. Item, Instituhim y ordenam, que tots los forasters que actualment se troban en la present vila exercint de son offici, deuran pagar cada hú deu lliuras barcelonesas de entrada per lo gremi, y las mateixas deu lliuras deurà pagar qualsevol foraster, que en lo venider, voldrà establirse en esta vila per usar de son offici de menestraleria, no essent casat ab filla de mestre del present gremi.

Las quales Constituciones, devan presentarse a su Excelentísima y Real Audiencia paraque se digne mandar su observancia e interponerles su autoridad y decreto. Y assí lo firmaron, siendo presentes por testigos, Ramon Vilar, cirujano de la presente villa de Torredembarra, y Josep Gelambí, labrador del lugar de La Nou, en la misma villa hallado, para estas cosas llamados y rogados. Y los otorgantes a quienes yo el infracristo doy fee conozco y han firmado de propia mano, los que saben de escribir, y por los que no saben, ha firmado otro de los testigos de su consentimiento y voluntad...

BIBLIOGRAFIA

- CORTIELLA (1987): Francesc Cortiella, *El Gremi dels Forners de Tarragona*. Barcelona: Muntagud Editores.
- DD.AA. (1974): *Miscellania aqualatensia/2*. Igualada: Centre d'Estudis Comarcals.
- MAGRINÀ (1995): Gemma Magriñà, "Els teixidors d'Altafulla al segle XVIII". *Estudis Altafullencs* 20: 73-83
- MOLAS (1970): Pere Molas, *Los gremios barceloneses del siglo XVIII. La estructura corporativa ante el comienzo de la Revolución Industrial*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorro.
- (1995): Pere Molas, "La crisi dels gremis" dins a *Política, societat i cultura dels Països Catalans. Desfeta política i embranzida econòmica al segle XVIII*. V.V.: 286-290. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana
- ROVIRA (1981): Salvador-J. Rovira, "Consideracions entorn de la confraria de i el gremi de pagesos d'Altafulla i de les seves ordinacions de l'any 1798". *Estudis Altafullencs* 6: 65-74
- VICENTE (1990): Marta Vicente, "El treball de les dones en els gremis de la Barcelona Moderna". *L'Avenç* 142: 36-39